

اصل مرکزگرایی در معماری ایرانی_ اسلامی برای رسیدن به کمال

محمد رضا ربانی ۱

مهسا دلشاد ۲

دانشجوی کارشناسی ارشد گروه معماری، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران ۱

استاد گروه معماری، واحد لاهیجان، دانشگاه آزاد اسلامی، لاهیجان، ایران ۲

چکیده:

اصل مرکزگرایی به عنوان یکی از شاخص‌ترین و بارزترین اصول در معماری ایرانی اسلامی جای دارد و نقش اساسی در ساماندهی میان عناصر را بازی می‌کند. با نگاه به اجزا و ساختار تشکیل دهنده (باغ‌ها، مساجد، خانه‌ها و...) جایگاه کانون مرکزی فضا و نقشی را که در ارتباط و هویت بخشیدن به سایر فضاها دارد پی می‌بریم. به گونه‌ای که اکثر فضاهای معماری در فلات ایران به یک کانون مرکزی ختم می‌شوند. پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش مرکزگرایی و چگونگی پاسخگویی این اصل به اندیشه و باورهای انسان آن دوره می‌پردازد. در اینجا این سؤال پیش می‌آید که این اصل چه هدفی را دنبال می‌کند؟ ارتباط آن با نیازهای روحی و معنوی انسان چیست؟ چگونه او را به معرفت و کمال می‌رساند؟ این تحقیق با رویکرد تفسیری و گردآوری اطلاعات و مطالعات کتابخانه‌ای به دست آمده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بهره‌گیری از الگوی فضای مرکزی با هدف جهت‌گیری، مکان‌یابی و همچنین هویت بخشیدن به مکان، نقش تعیین کننده‌ای را جهت انسجام و خوانایی در سلسله مراتب فضایی معماری ایرانی_ اسلامی دارا می‌باشد. و همچنین این اصل برای دستیابی به مفهوم سیر از کثرت به وحدت، که از مفاهیم پایه و اصلی در معماری دوران اسلامی است، اشاره دارد.

واژگان کلیدی:

ساماندهی فضایی، مرکزگرایی، وحدت، خیال، معماری ایرانی، مسجد شیخ لطف الله

مقدمه:

سرزمین ایران با پیشینه بسیار ارزشمند در حوزه هنر و معماری دارای آثاری فاخر و باشکوه می‌باشد که امروزه مایه مباهات است. در گذشته معماری از بسیاری جهات با فرهنگ و آداب جامعه ایرانی ارتباط دو جانبه و نسبتاً قوی برقرار نموده است و هیچگاه نگاه ایرانیان